



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ



WORKSHOPY KE ZVÝŠENÍ MOTIVACE ŽÁKŮ OBORU VZDĚLÁNÍ ZDRAVOTNICKÝ ASISTENT K VÝKONU POVOLÁNÍ



Publikace pro skupinu oborů 53 Zdravotnictví

Tato publikace byla vytvořena a vydána v projektu POSPOLU – Podpora spolupráce škol a firem, který je realizován v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost. Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Více informací o projektu najdete na www.projektpospolu.cz

Autoři: Mgr. Naděžda Vrbatová, PhD., Mgr. Renáta Svatošová

Oponentura: Mgr. Monika Kraťochová, PhDr. Miroslava Zoubková

Editor: Radek Hylmar

Návrh obálky: Robin Durec

Redakce: Lucie Šnajdrová



Vydal Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků

Weilova 1271/6, Praha 10, 102 00

Praha 2013

ISBN 978-80-7481-029-9

OBSAH

1. Úvod	4
2. Profil absolventa oboru vzdělání Zdravotnický asistent a jeho uplatnění	4
3. Výsledky průzkumu uplatnění absolventů oboru Zdravotnický asistent v regionu Havlíčkův Brod .6	
4. Náměty na workshopy.....	7
4.1 Motivace k vykonávání profese.....	9
4.2 Potřeba sounáležitosti.....	10
4.3 Potřeba uznání a ocenění.....	12
4.4 Potřeba stability a jistoty.....	13
4.5 Reflektování a hodnocení vlastní práce?.....	15
4.6 Motivace mužů k výkonu povolání Zdravotnický asistent	16
4.7 Jakým směrem má učitel vést žáka?	17
5. Závěr	20
6. Přílohy.....	21
Příloha č. 1: Dotazník.....	21
Příloha č. 2: Vyhodnocení dotazníku	23
7. Seznam použité literatury a zdrojů	26



1. ÚVOD

Zdravotnictví patří mezi obory, ve kterých zaznamenáváme velmi rychlý vývoj a s ním spojené i měnící se nároky na osobnosti zdravotnických asistentů. Na druhé straně existují i tradiční činnosti a přístupy, které se časem proměňují jen zřídka či vůbec. Publikace se věnuje spíše oněm tradičním složkám profese, aby doba, po kterou bude aktuální a užitečná, byla co nejdelší.

Hlavním záměrem publikace je zvyšovat motivace žáků k nástupu do zaměstnání bezprostředně po maturitě na střední škole a pomoci učitelům v jejich motivační úloze.

Využitou metodou jsou náměty na workshopy, které vedou žáky k hlubšímu porozumění profesi a jejích požadavků. Cílovou skupinou publikace jsou samozřejmě učitelé, protože právě ti workshopy realizují a mají také možnost přizpůsobit je situaci, kolektivu apod. Publikace cílí i na samotné žáky, jejich motivovanost a přehled o profesi.

Témata workshopů souvisí s různými aspekty vykonávání profese a soustředí se nejen na přístup k pacientovi jako nejdůležitější součásti tohoto povolání, ale také např. na efektivní komunikaci v pracovním kolektivu nebo na reflektování a hodnocení vlastní práce, tedy na prvky, které souvisí s výkonem povolání jen nepřímým, ale významně ho ovlivňují.

Pro úplnost a pro co nejvhodnější navržení námětů na workshopy je vhodné blíže představit samotný obor a profesi; kromě toho publikace seznamuje s výsledky průzkumu, který proběhl v havlíčkobrodském regionu. Výsledky jsou regionálně omezené, přesto je možné je využít pro upřesnění vybraných workshopů.

Po těchto úvodních pasážích následují samotné náměty na motivační workshopy. Uveden je vždy cíl workshopu, metoda realizace a dále samotný popis workshopu (modelová situace, popis rolí účastníků apod.)

2. PROFIL ABSOLVENTA OBORU VZDĚLÁNÍ ZDRAVOTNICKÝ ASISTENT A JEHO UPLATNĚNÍ

Absolvent oboru Zdravotnický asistent se uplatní ve zdravotnických zařízeních lůžkového i ambulantního charakteru a v domácí ošetrovatelské péči; dále jako

zdravotnický pracovník v zařízeních sociální péče, a to zejména v léčebnách dlouhodobě nemocných, v ústavech sociální péče, ve stacionářích pro osoby se zdravotním postižením, zařízeních geriatrické péče, zařízeních hospicové a respitní péče. Pod odborným dohledem nebo přímým vedením všeobecné sestry nebo porodní asistentky poskytuje absolvent ošetrovatelskou péči a ve spolupráci s lékařem se podílí na preventivní, léčebné, rehabilitační, neodkladné, diagnostické a dispenzární (soustavné) péči v rozsahu své odborné způsobilosti stanovené vyhláškou Ministerstva zdravotnictví.¹

Po složení maturitní zkoušky je absolvent rovněž připraven nastoupit do některé z forem terciárního vzdělávání, zejména ke studiu na lékařských fakultách, fakultách zdravotnických studií a ke studiu na vyšších odborných školách se zaměřením na ošetrovatelství, fyzioterapii, nutriční terapii, radioterapii, záchranářství apod. Vzdělávání v oboru Zdravotnický asistent směřuje v souladu s cíli středního odborného vzdělávání k tomu, aby si žák vytvořil odpovídající předpoklady jak pro uplatnění v praxi, tak k dalšímu celoživotnímu vzdělávání. Je veden tak, aby byl připraven provádět činnosti základní ošetrovatelské péče a pod přímým vedením nebo odborným dohledem se podílel na poskytování vysoce specializované ošetrovatelské péče.

Absolvent je připraven:

- sledovat fyziologické funkce a stav pacientů, pečovat o vyprazdňování, zaznamenávat zjištěné informace do dokumentace,
- provádět komplexní hygienickou péči, prevenci proleženin,
- rozdělovat stravu pacientům dle diet a dbát na jejich dodržování, dohlížet na dodržování pitného režimu pacientů,
- zajišťovat aplikaci tepla a chladu,
- provádět rehabilitační ošetřování, prevenci poruch mobility,
- provádět nácvik sebeobsluhy s cílem zvyšování soběstačnosti pacienta,
- podílet se na zajištění herních aktivit dětí,
- podílet se na přejímání, kontrole, manipulaci a uložení léčivých přípravků, zdravotnických prostředků a prádla,
- podávat léčebné přípravky, s výjimkou aplikace nitrožilně a do epidurálních katétrů a intramuskulárních injekcí u novorozenců a dětí do 3 let věku,

¹ Vyhláška č. 55/2011 Sb. o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků. Pro další informace viz také web národní soustavy povolání (http://katalog.nsp.cz/karta_p.aspx?id_ip=7716&kod_sm1=12)

- odebírat biologický materiál, provádět vyšetření biologického materiálu získaného neinvazivní cestou a kapilární krve semikvantitativními metodami (diagnostickými proužky),
- zavádět a udržovat kyslíkovou terapii,
- podílet se na ošetření akutní a chronické rány,
- připravovat pacienty k diagnostickým a léčebným výkonům, dle rozhodnutí lékaře, všeobecné sestry nebo porodní asistentky při nich asistovat, poskytovat ošetrovatelskou péči při těchto výkonech a po nich,
- podílet se na činnostech spojených s přijetím, přemísťováním, propouštěním a úmrtím pacientů,
- pracovat se zdravotnickou dokumentací².

Povolání Zdravotnický asistent mohou vykonávat absolventi maturitního oboru vzdělání Zdravotnický asistent. K tomu, aby byl uchazeč ke studiu přijat, musí kromě studijních předpokladů rovněž prokázat zdravotní způsobilost ke studiu.³

3. VÝSLEDKY PRŮZKUMU UPLATNĚNÍ ABSOLVENTŮ OBORU ZDRAVOTNICKÝ ASISTENT V REGIONU HAVLÍČKŮV BROD

Škola sleduje uplatnění svých absolventů již desítky let. V posledních deseti letech se výrazně mění trend – téměř 100 % absolventů oboru Zdravotnický asistent nenastupuje do praxe, ale pokračuje ve studiu. Z původního kvalifikačního oboru se tedy stává příprava k dalšímu studiu. V přehledu uvádíme uplatnění absolventů po maturitě za posledních 6 let:

Uplatnění absolventů oboru Zdravotnický asistent (Střední zdravotnická škola, Masarykova 2033, Havlíčkův Brod)								
	Počet tříd	Počet žáků	Uplatnění v oboru	Další studium: VŠ	Další studium VOŠ	Další studium: jiné	Uplatnění mimo obor	Nezjištěno
2007	2	56	12	19	24		1	
2008	2	55	4	18	27		6	
2009	1	19	2	7	8	1	1	
2010	1	31	2	13	13		1	2
2011	1	20	0	11	5	1	3	
2012	1	14	2	5	4		3	
CELKEM		195	22	73	81	2	15	2

² Školní vzdělávací program, obor vzdělání Zdravotnický asistent, kód 53-41-M/01, platnost od 1. 9. 2010, str. 14.

³ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Z přehledu jsou patrné dvě tendence, za prvé – po maturitě nastoupí do zaměstnání velmi málo maturantů, neboť maturanti dále volí studium na vysokých a vyšších odborných školách; za druhé – téměř všichni maturanti se na vysoké a vyšší odborné školy dostanou a jsou přijati. Za posledních šest let úspěšně absolvovalo celkem 195 žáků oboru Zdravotnický asistent. Z toho pouze 22 absolventů nastoupilo do zaměstnání na pozici Zdravotnického asistenta. Efektivita šestileté práce je tedy něco přes 10 %. Pro účely zpracování této publikace byly v květnu 2013 osloveny vrchní sestry Nemocnice Havlíčkův Brod, vrchní sestry domovů pro seniory a další pracovníci managementu zdravotních a sociálních služeb ve městě Havlíčkův Brod. Dotazovali jsme se na potřebu umístění zdravotnických pracovníků vycházejících ze středních škol v jejich zařízení, jakož i na zkušenosti s touto kategorií pracovníků a možnosti motivace žáků k budoucímu výkonu profese. Dotazník (viz přílohu č. 1) obsahoval 7 položek a byl předán 52 osobám. Získali jsme 49 odpovědí (návratnost 94 %). Výsledky dotazníku a seznam oslovených institucí jsou uvedeny v příloze č. 2.

Z výsledků šetření vyplývá, že funkční místo zdravotnického asistenta je ve spolupráci se všeobecnými sestrami pozitivním prvkem pro zkvalitnění ošetrovatelské péče. U nově přijímaných absolventů oboru Zdravotnický asistent vnímají zaměstnavatelé jako nedostačující schopnost přijímat odpovědnost za svoji práci, schopnost komunikovat a kultivovaně diskutovat a v některých případech zmiňují malý zájem o práci ve zdravotnictví. Z průzkumu dále vyplývá, že největší problém pro motivaci nových absolventů k práci vidí zaměstnavatelé v nedostatečném finančním ohodnocení jejich práce. Jako motivační faktor uvádějí vrchní sestry potřebu sounáležitosti, tedy dobrý pracovní kolektiv. Tyto oblasti budeme proto zohledňovat při výběru témat workshopů.

4. NÁMĚTY NA WORKSHOPY

Cílem navrhovaných workshopů je motivovat žáky oboru Zdravotnický asistent k výkonu profese, přiblížit požadavky na osobnost pracovníka ve zdravotnictví obecně a také požadavky na osobnost pracovníka přímo v oboru Zdravotnický asistent. Forma workshopů je často diskusní; návrhy se věnují řešení případových studií a modelových situací.

Požadavkům na výkon povolání Zdravotnický asistent je třeba se věnovat především v předmětech klinického ošetřovatelství, ve kterých mají žáci přímý kontakt s nemocnými ve zdravotnických zařízeních. Na ošetřovacích jednotkách během praktické výuky zažívají celou řadu situací, které pak mohou využívat k tomu, aby se učili pracovat fundovaně a eticky. Proto je dobré workshopy realizovat v závěrech dílčích částí praktické výuky ve zdravotnickém zařízení.⁴

K workshopům může učitelka nebo učitel odborných předmětů zvát staniční a vrchní sestry, případně další členy zdravotnického týmu. Workshopy jsou zamýšleny spíše pro menší skupinu žáků (průměrně pro 5–7), což je pro řešení daného tématu ještě efektivní a pro účastníky méně náročné. Každý žák by měl mít možnost zapojit se do diskuse, formulovat svůj názor, a došlo by jistě k intenzivnější interakci. Předpokládáme, že by se utvořily i pevnější vztahy ve skupině. Máme-li své žáky dobře motivovat, je třeba nejdříve pochopit, které motivy jsou pro ně dominantní, proto se některé workshopy zaměřují i na získávání zásadních informací od žáků s následným efektem sebereflexe. K vyvolání sebereflexe slouží i „otázky k diskuzi“, které jsou k workshopům připojeny.

Témata workshopů

1. Motivace k vykonávání profese
2. Potřeba sounáležitosti
3. Potřeba uznání a ocenění
4. Potřeba stability a jistoty
5. Reflektování a hodnocení vlastní práce
6. Motivace mužů k výkonu povolání Zdravotnický asistent
7. Jakým směrem má učitel vést žáka

⁴ Pokud praktická výuka probíhá s týdenní periodicitou, může se workshop realizovat např. v konečném bloku každého cyklu.

4.1 MOTIVACE K VYKONÁVÁNÍ PROFESE

Cíl: Porozumět hlavním motivům žáků k výběru jejich profese, pochopit jejich vztah k práci a možnou deziluzi na základě praxe. Zmapování potřeb a postojů účastníků pro další studium a zakotvení v profesi.

Obsah:

- zmapovat motivační potřeby žáků,
- jak pozitivně motivovat,
- příklady praxe.

Metoda

Prakticky zaměřený dialog se žáky, řešení případových studií a modelových situací. Účastníci si ujasní, kde ve svém jednání dělali chyby, co bylo úspěšné a jak příště postupovat lépe; workshopy poskytnou prostor pro analýzu praktických situací a nalezení úspěšnějších variant. Dojde také k posílení jejich odborných i klíčových kompetencí.

Modelová situace 1

Návrh vhodného období pro tento workshop: 3. ročník, leden (půl roku po zahájení praxe ve zdravotnických zařízeních).

Žák hodnotí dosavadní praktickou výuku jako velmi obtížnou: obává se výkonů, vadí mu brzké vstávání, únava z práce, velká zodpovědnost i přístup sester k žákům a žákyním. Očekávání práce na dětském oddělení se nesplnilo, protože praktická výuka postupuje dle učebních dokumentů a zařazení na dětské oddělení přijde až ve 4. ročníku. Žák vidí nejen utrpení pacientů, ale také nedostatky v přístupu zdravotnického personálu, chyby v etice a komunikaci s pacientem. Klade si otázku, zda za takových podmínek chce do budoucna profesi vykonávat.

Modelová situace 2

Návrh vhodného období pro tento workshop: 4. ročník, listopad (více než rok zkušeností ve zdravotnických zařízeních, včetně souvislé měsíční praxe ve 3. ročníku)

Žák ve 3. ročníku podstoupil měsíční souvislou praxi na třech pracovištích. Zjišťuje, že pomáhat nemocným je těžká práce, ale přináší okamžitou zpětnou vazbu a ocenění od pacienta. Začíná rozumět tempu a týmovému složení

v organizaci práce. Nedávno absolvoval výuku na vytouženém pracovišti, oddělení velkých dětí. Tam ale viděl bolest a utrpení, nejen u samotných pacientů, ale také u doprovázejících osob. Uvědomuje si, že působit na dětském oddělení neznamena jen hru s dětmi, ale citlivou a náročnou práci.

Možné otázky k diskusi

- Jaké motivy vedly žáky k výběru profese Zdravotnického asistenta?
- Jaké měli žáci představy o profesi, jak (a od koho) je získali?
- Co se žákům na profesi líbí nejvíce?
- Kdo je pro žáky zatím největším příkladem?
- Co se žákům na profesi nelíbí?

Resumé

Je důležité, aby žáci pochopili důležitost posloupnosti výuky a provozů, tedy postupu od standardních ošetrovacích jednotek ke specializovanějším pracovištím apod., aby si vyzkoušeli práci ve více typech zdravotnických zařízení a poznali mentalitu nemocných a ošetrojícího personálu; jen tak budou schopni sebereflexe a budování postojů k dalšímu profesnímu nasměrování.

4.2 POTŘEBA SOUNÁLEŽITOSTI

Cíl: Pochopit význam dobrých vztahů v kolektivu pro výkon pracovníka, naučit se efektivně komunikovat se spolupracovníky.

Obsah:

- zmapovat vztahové potřeby žáků,
- jak můžeme přispět k tvorbě dobrých vztahů,
- umění komunikace.

Tyto motivy fungují na principu udržování vnitřní psychické a tělesné rovnováhy. Potřeby sounáležitosti a vztahové potřeby zahrnují veškeré vztahy k lidem, se kterými se stýkáme. Dobrá atmosféra na pracovišti je pro většinu lidí důležitější než výše pracovních výsledků nebo platu. Neuspokojení těchto potřeb způsobuje emocionální odstup a frustraci jedince.

Metoda

Účastníci mají přiděleny jednotlivé role (případně si role sami zvolí). Vymezíme charakter postavy či způsob, jakým se na věc postava dívá. Role jsou přidělovány či nabízeny tak, aby odrážely různé úhly pohledu na otázku nebo událost. Často poskytují možnost vyzkoušet si v rámci hry chování, které není danému jedinci vlastní a které by v reálné situaci nepoužil. Hraní rolí vyžaduje bezpečnou atmosféru, neslučuje se se strachem a úzkostí.

Modelová situace

Žák nastupuje po maturitě na interním lůžkovém oddělení. Poznává spolupracovníky, chod oddělení, nemocné a problematiku oboru.

Ke každodenním činnostem patří podávání léků. Tuto činnost dobře zná, přesto se jednou stane, že připravenou dávku léku podá jinému pacientovi. Zapisuje do dekurzu, že léky podal, ale zjišťuje, že pacient, kterému léky měl podat, není ve svém pokoji, a že jiný pacient vzal léky místo něho. Co má dělat? Pacient o záměně neví, léky jsou podobného účinku. Má tedy celou situaci zatajit? Nebo má problém oznámit? Ale komu? Nejspíš staniční sestře, ale ta je komisní a proslulá svou kritičností. Určitě by to pro žáka znamenalo na delší dobu oslabení důvěryhodnosti, a to určitě v celém kolektivu – má toto riziko podstupovat? Co etický kodex?

Možné otázky k diskuzi

- Jak přispívat k vytváření a udržování dobrých vztahů v pracovním kolektivu?
- Jak se zachovat v kritické situaci?
- Jaký vliv může mít efektivní komunikace na pracovní výkon celého kolektivu?
- Jak důležité jsou vztahy v pracovním kolektivu v porovnání s finančním ohodnocením nebo samotnou pracovní náplní?

Resumé

Žáci by si měli uvědomit zásadní význam kolegiálních vztahů nejen pro výkon samotného pracovníka, ale pro výsledky práce celé skupiny; měli by reflektovat důležitost transparentního řešení problémů a klidného, neemotivního přístupu k napjatým situacím.

4.3 POTŘEBA UZNÁNÍ A OCENĚNÍ

Cíl: Žák porozumí tomu, jak významným motivem pro vykonávání naší práce je zážitek úspěchu.

Obsah:

- jaké jsou cíle naší práce,
- pracujeme pod vlivem cílů,
- uvědomění si souvislosti mezi výkonem a odměnou,
- smysl zpětné vazby.

Velkým motivačním faktorem je zážitek úspěchu. Zpětná vazba může vyznít pozitivně i negativně. Pozitivní zpětná vazba působí jako podpora a zároveň ocenění. Důležitým faktorem k dosažení úspěchu je vytyčit si náročné, ale splnitelné cíle a nebát se využít svých dovedností a schopností k samostatnému rozhodování. Je nutné si uvědomit, v jakých úkolech jsem nejlepší.

Metoda

„Simulace, kdy berou účastníci situaci nebo úkol jako reálnou situaci. Simulace může být zaměřena na rozvoj nebo řešení krizové situace. Výhoda simulací je zapojení fantazie a odstranění bloků. Simulace se může postupně zúčastnit celá skupina. Můžeme využít i karty s popisem rolí, které máme simulovat“.⁵

Modelová situace

Mladá absolventka nastoupila do pracovního procesu. První dny jsou stresující a po každé službě se vrací s obavami, zda někde neudělala chybu. Při obvyklé ranní směně ji dvě pacientky sdělí, že se na ni těšily; oceňují drobnosti jako masáž zad nebo dobře ustlaná postel. Copak se dobrá práce pozná podle těchto samozřejmostí? Čeho si vlastně pacienti všímají? Co jim dělá radost a pomáhá jim? Musí si dávat pozor na to, že pacienti jsou vnímaví a srovnávají personál. Práce ji začíná bavit. Ale jak zařídit, aby i staniční sestra poznala, že je dobrou pracovnící?

⁵ Širůčková, Michaela a spol., str. 15.

Možné otázky k diskuzi

- Jak může pomoci zážitek úspěchu?
- Jak by mělo vypadat ideální ocenění mé činnosti? (Otázka směřuje na subjektivní pohled žáka, nehledá se jediná pravdivá odpověď.)
- Jak takového ocenění dosáhnout? (Co vede k úspěchu?)

Resumé

Pro žáky je důležité uvědomit si nejen faktory (zážitky úspěchu nebo ocenění), které přispívají k vyšší motivovanosti, ale také způsoby, kterými jich dosáhnout. Je proto podstatné všimnout si vlastních silných stránek a využít jich; slabé vlastnosti naopak potlačovat; zároveň také dobře odvedenou práci umět ocenit.

4.4 POTŘEBA STABILITY A JISTOTY

Cíl: Žák porozumí potřebě stability v zaměstnání a bezpečných pracovních podmínkách.

Obsah:

- co jsou „pomáhající profese“,
- sociální citění,
- význam slova povolání,
- význam zdravotních služeb a jejich poskytování v našem státě.

Motivy při rozhodování o práci se velmi liší, výše mzdy není jediným kritériem.

„Potřeba jistoty a dobrá perspektiva zaměstnání ve vystudovaném oboru může být velkým motivačním faktorem. Často se předpokládá, že automaticky víme, jak být dobrými, produktivními členy pracovní skupiny a že není třeba žádného výcviku.“⁶ Zkušenosti však potvrzují pravý opak, proto je nutné žáky učit tomu, jak si pracovní pozici vybudovat a udržet.

Metoda

Případové studie, ukázky reálných situací – nutno vybrat takové ukázky, se kterými se mohou žáci identifikovat. Je možné, aby tyto ukázky a příklady shromáždili sami žáci ze svého okolí, z časopisů nebo knih, aby využili

⁶ Robson, M., str. 99.

zkušeností známých apod.⁷ Při práci s ukázkou využíváme analýzu, která formou otevřených otázek přibližuje situaci a pomáhá žákům pochopit, o co účastníkům komunikace jde. Vzorovou modelovou situaci připraví učitel, žáci ji pak spolu s učitelem analyzují a poté již sami popíší situace, se kterými se již setkali, nebo by se s nimi setkat chtěli a mohli se na ně připravit.

Modelová situace

Školu navštívila bývalá absolventka školy. Je jí 40 let a pracuje jako sestra v Berlíně. Sama odešla do Německa hned po maturitě, když poznala svého německého partnera. Neuměla jazyk. Během let se však zdokonalila nejen v jazyce, ale i v technikách ošetřovatelství. V Německu si nyní výrazně všímají kvality našich absolventů zdravotnických škol, zejména zdravotnických asistentů a sester. Spousta německých agentur objíždí školy a motivuje naše žáky ke studiu němčiny a k práci v jejich zařízení. Představují mnoho sociálních bonusů pro své zaměstnance. Přesvědčují o síle a stabilitě jejich zdravotních a sociálních zařízení. Je v naší zemi stejně silný systém? Proč Němci nemají zdravotnický personál? Nebo jsou naši absolventi o tolik kvalitnější?

Možné otázky k diskuzi

- Co znamená „mít stabilní pracovní podmínky“? (Týkají se pouze pracovního zázemí, nebo jsou nutné i jiné aspekty?)
- Je možné, aby člověk sám přispěl k dosažení stabilních pracovních podmínek?
- Co znamená syndrom vyhoření a jak mu předcházet?
- Jaký vliv mohou mít mimopracovní činnosti (odpočinek, sport) pro zajištění stability v povolání?

Resumé

Je důležité uvědomit si, že vlastním úsilím je možné přispět ke stabilní pozici v zaměstnání, zároveň je ale nutné snažit se zabránit vyhoření, které je v pomáhajících profesích častějším jevem. Snaha o stabilní pozici neznamena stres a nepřiměřené pracovní úsilí.

⁷ Seriály a filmy nejsou příliš vhodným zdrojem, bývají v nich polopravdivé či zavádějící informace. Tyto typy příkladů mohou spíše sloužit k diskusi o rozdílech mezi fikcí a realitou, to by však byl námět na jiný workshop.

4.5 REFLEKTOVÁNÍ A HODNOCENÍ VLASTNÍ PRÁCE?

Cíl: Zvýšit pocit zodpovědnosti za vlastní práci a umět najít způsoby, jak svou práci zlepšit.

Obsah:

- zmapovat výši pocitu spoluzodpovědnosti žáků za výsledky vzdělávacího procesu,
- obecné zásady sebehodnocení,
- metody sebehodnocení.

Sebehodnocení je prostředkem, jak navodit či posílit u žáků pocit spoluzodpovědnosti za výsledky vzdělávacího procesu. Průběžné sledování a hodnocení vlastní práce a jejích výsledků je pro žáky možností, jak porozumět souvislosti mezi vzdělávacími cíli školy, vlastní aktivitou, motivací, ochotou pracovat a zodpovídat za svou práci. Zvýšení zodpovědnosti za vlastní práci a náhled na ni má výrazný motivační efekt – podporuje aktivitu žáků. Spolu s hodnocením učitele pomáhá žákům hledat vnitřní zdroje pro dosahování lepších výsledků. Prostřednictvím sebehodnocení jsou rozvíjeny všechny klíčové kompetence žáků, tj. kompetence k učení, kompetence komunikativní, kompetence občanské, kompetence pracovní, kompetence k řešení problémů, kompetence sociální a personální.

Metoda

Diskuse/rozhovor mezi učitelem a žákem, využití hodnotících listů, ve kterých žák hodnotí stanovená kritéria, využívání dotazníků a portfolií.

Modelová situace

Žák chyběl ve škole, když probíhala výuka odběru krve⁸. Látka se probírala na konci školního roku a hned po prázdninách začala praktická výuka v nemocnici. Žák neumí odebrat krev. Je za tuto situaci spoluodpovědný?

Možné otázky k diskuzi

(Pro lepší představu je dobré mířit otázky a případné dílčí podotázky tak, aby byly spojeny se současnou situací žáka.)

- Jaké jsou mé dosavadní úspěchy a neúspěchy při praktickém vyučování?

⁸ Zde je možné pro ilustraci zařadit i jakoukoli jinou probíranou látku.

- Co znamená přijmout spoluzodpovědnost v pracovní skupině?
- Kdy přijetí odpovědnosti za svou práci začíná? Při pracovním výkonu, nebo dříve?
- Komu prospěje zlepšení mých dovedností? (Mně samotnému? Pacientům? Kolegům?)

Resumé

Důležitým výstupem by mělo být významnější přijetí spoluzodpovědnosti žáka ve vzdělávacím procesu. Kromě samotné sebereflexe, která přichází v závěru tohoto workshopu, jsou důležitým prvkem ilustrační příklady (modelové situace).

4.6 MOTIVACE MUŽŮ K VÝKONU POVOLÁNÍ ZDRAVOTNICKÝ

ASISTENT

Cíl: Vytvořit model pozitivního mužského vzoru, najít příklady, kterými lze posílit prestiž mužů v roli poskytovatelů ošetrovatelské péče nemocným.

Obsah:

- genderové stereotypy (jak má vypadat, chovat se a jednat správný muž/žena),
- pozitivní pohled na sebe samého,
- týmová práce a vhodné týmové vlastnosti,
- potřeba užitečnosti jako hlavní motivační faktor.

Kultura a společnost působí rozdílně na ženy a muže, to vede k rozdílům v jejich chování, očekávání a postojích. K označení kulturně vytvořených rozdílů mezi muži a ženami se používá pojem gender.

Dělení na zaměstnání vhodnější pro muže, nebo pro ženy s sebou nese mnohé bariéry. Značnou roli hraje i rovina jazyka, některá povolání je běžné označovat pouze v ženském rodě (v našem případě „sestra“). Již od roku 2007 vycházejí ze středních zdravotnických škol absolventi oboru vzdělání Zdravotnický asistent, přesto jsou ve zdravotnických zařízeních tito absolventi většinou oslovení původním termínem „sestra“, případně se pro oslovení volí jméno, které je uvedeno na jmenovce. Oslovení „zdravotnický asistente“ nebo jen „asistente“ není příliš zažité.

Metoda

K seznámení s tématem, k pozitivní motivaci i k řešení problému je dobré, pokud žáci sedí v kruhu a postupně se vyjadřují k tématu. Žáci se nemusí vyjadřovat, pokud nechtějí, ale každý žák vidí do tváře ostatním, a tak je zajištěn stálý vizuální kontakt a pozornost k naslouchání.

Návrhy tematických okruhů

- Která povolání jsou v naší společnosti genderově podmíněná a jaký na to máte názor?
- Mají muži k péči o nemocné stejné předpoklady jako ženy?
- Co ještě je a co už není „mužské“ povolání?
- Jaké se očekává chování od mužů v konkrétní dané situaci?
- Je povolání zdravotnický asistent pro muže prestižní?
- V čem může mít muž výhodu v tomto povolání?

Resumé

Je důležité zaměřit se na ty činnosti, které – jsou-li provedeny mužem – zvyšují kvalitu odvedené práce na pozici zdravotnického asistenta; důležité je docílit uvědomění, že muži výraznou měrou přispívají k lepším podmínkám ve zdravotnickém zařízení, že pacient v mnoha případech ocení, pokud je ošetřen mužem atd.

4.7 JAKÝM SMĚREM MÁ UČITEL VÉST ŽÁKA?

Cíl: Žák porozumí tělesnému, psychickému a sociálnímu aspektu nemoci a vztahu mezi zdravotníkem a pacientem.

Obsah:

- pozice nemocného člověka,
- profesionální chování ve vztahu zdravotník – pacient,
- produktivní a neproduktivní chování zdravotníka,
- etické a neetické chování zdravotníka.

Vztahy mezi kolegy v práci mají specifickou kvalitu. Liší se od vztahů mezi přáteli, protože vychází ze stanoveného druhu a náplně práce a také

z hierarchie v kolektivu. Jsou ovlivňovány celou řadou dalších faktorů, u nemocného hlavně tím, jak prožívá svoji nemoc, jak jeho nemoc a potřeby vyhodnocuje zdravotnický personál, jeho blízcí, a jak je mu poskytována podpora a efektivní pomoc. Cílem každé formy chování je něco sdělovat a také do jisté míry ovlivňovat jiné lidi nebo prostředí. Chování je nástrojem, jak na druhé lidi působit. Formování chování není jednostranné prosazování vlastních zájmů, nýbrž hledání dohody a porozumění. Při jednání zdravotnického personálu s nemocným i vzájemně mezi sebou je nutné správně používat verbální i neverbální komunikaci. Každému jednání a chování v nemocničním prostředí má předcházet umění vcítit se do situace a pocitů nemocného.

Úkol 1: Pochopit pozici nemocného

Metoda: Každý žák obdrží pracovní list se stejnou lékařskou diagnózou. Představí si sebe v situaci nemocného a vypíše, co by prožíval, co by ho ohrožovalo, jak by se cítil po vyřčení této diagnózy, jaké změny by mu tato skutečnost přinesla. Následně proběhne srovnávání a hodnocení priorit jednotlivých žáků mezi sebou ve skupině.

Úkol 2: Porozumět zvláštnostem vztahu zdravotník – pacient

Metoda: Při praktickém vyučování v reálném nemocničním prostředí má žák možnost pozorovat různé způsoby chování zdravotníků i pacientů. Po proběhlém praktickém vyučování následuje skupinová diskuze vedená učitelem.

Při diskuzi žáci:

- najdou a specifikují rozdíly v komunikaci s pacientem, a to u nich samých jako praktikujících žáků v porovnání se zdravotníky (asistenty, sestrami či lékaři),
- vyjádří, jak si představují profesionální chování zdravotníků,
- uvedou typ zdravotníka, který by byl z jejich pohledu pro konkrétního nemocného ideální,
- popíší, jaký vliv má typ pracoviště na chování zdravotníka.

Úkol 3: Naučit se produktivnímu a neproduktivnímu chování a základům etiky v běžných situacích komunikace s nemocným

Metoda: Představení skutečné nebo simulované události. Na základě dosavadních poznatků a zkušeností žáci určí, zda chování zdravotnického

profesionála je účelné a správné, taktní a etické a proč. Pod vedením učitele se žáci vyjadřují např. k těmto problémovým situacím:

A. Jak oslovovat nemocného?

Příklad: Na oddělení je přijímán osmdesátiletý pacient PhDr. Vladimír Novák. Sestra při příjmu použije oslovení „dědo“.

Příklad: Na dětské oddělení je ukládán šestiletý Tomáš Vorlíček. Sestra dítě oslovuje „Vorlíčku, tady bude Tvoje postýlka.“

B. Užívání zdravotnického slangu

Příklad: Sestra vyzve nemocného, ať si sjede výtahem do 1. patra, že mu tam „cvaknou mozek“ (tzn., že pacientovi bude proveden RTG snímek hlavy).

C. Kompetence a ochota

Příklad: Přijímaná pacientka má starost, že ve svém domě zanechala domácí zvíře – kočku, o kterou se nemá kdo postarat. Na žádost pacientky, aby sestra zatelefonovala její sousedce, sestra odpoví, že to není v její náplni práce.

D. Etika při hodnocení tělesných parametrů

Příklad: Na chirurgickém oddělení je přijata k operačnímu zákroku velmi obézní pacientka. Sestra ji váží, ale osobní váha na hmotnost pacientky není dimenzovaná. Sestra situaci hrubě komentuje.

Po nabídnutí ukázek problémových situací mohou následovat inscenační metody výuky, které vyžadují pochopení podstaty dané situace jednotlivými žáky. Žákům umožníme vybrat si roli, případně si ji vyměnit s jiným spolužákem.

Resumé

Při těchto cvičeních je důležité uvědomit si souvislost mezi profesionálním/etickým chováním a výsledkem práce, tedy účinkem, který má pracovníkovo jednání. Dodržování etických a jiných pravidel má vliv na kvalitu odvedené práce, a tím zpětně i pozitivní vliv na samotného pracovníka. K ujasnění, jak tato pravidla vypadají, je důležité představit si a umět popsat pozici pacienta.

5. ZÁVĚR

Publikace se snaží přispět ke zlepšení motivovanosti žáků oboru Zdravotnický asistent k výkonu povolání, ke zvýšení zájmu o samotný obor a zároveň k jasnějšímu povědomí žáků o realitě zaměstnání v tomto oboru.

Dalším cílem je pochopení interakce mezi jednotlivými členy zdravotnického týmu a významu etiky při výkonu zdravotnického povolání. Metodou k těmto cílům jsou návrhy workshopů, které se zaměřují na takové činnosti, při kterých dochází k přemýšlení nad konkrétními výhodami, ale i obtížnostmi a riziky výkonu povolání.

Publikace by měla mít pozitivní efekt v tom smyslu, že si žáci oboru ujasní své priority v souvislosti s realitou povolání Zdravotnický asistent a snadněji se rozhodnou pro výkon povolání v tomto oboru.



6. PŘÍLOHY

PŘÍLOHA Č. 1: DOTAZNÍK

Dobrý den, vážené vrchní sestry a pracovníci managementu! Naše škola se nyní zabývá otázkou, jak Vaše zařízení vnímá profesi Zdravotnický asistent v praxi. Každým rokem si vyhodnocujeme umístění absolventů v praxi a vidíme, že do zdravotnických zařízení odchází minimum absolventů. Téměř 95 % z nich podstupuje další studium nebo jde pracovat mimo obor. Zajímá nás, zda Vaše zařízení realizuje diferencovanou ošetrovatelskou péči a zda je pro Vás profese Zdravotnický asistent přínosem.

Dotazník bude vyhodnocován anonymně a slouží pro potřeby školy a její studijní práci.

Děkujeme za spolupráci.

Mgr. Renáta Svatošová, učitelka řídící praktické vyučování

Mgr. Naděžda Vrbatová, PhD., ředitelka školy

1) Vnímáte spolupráci Zdravotnického asistenta a Všeobecné sestry jako pozitivní prvek pro zkvalitnění ošetrovatelské péče?

a) ano

b) ne

2) Všeobecné sestry jsou kategorií pracovníků, která by měla Zdravotnickým asistentům poskytovat odborný dohled. Seznamujete Všeobecné sestry na svém oddělení s kompetencemi Zdravotnických asistentů?

a) ano

b) ne

3) Ve které fázi ošetrovatelského procesu by vám byl Zdravotnický asistent nejvíce nápomocen?

a) zjišťování informací o nemocném

b) stanovení ošetrovatelské diagnózy

c) plánování ošetrovatelské péče

d) realizace navržených opatření

e) vyhodnocení efektu poskytnuté péče

4) Vidíte nějaké problémy v zapojení Zdravotnického asistenta do ošetrovatelského procesu na Vašem oddělení?

a) ne

b) ano -

v čem.....
.....

5) Které schopnosti se Vám zdají u nově přijímaných absolventů zdravotnických škol nedostačující?

a) schopnost přijímat odpovědnost za svoji práci

b) schopnost komunikovat a kultivovaně diskutovat

c) odborné znalosti a dovednosti

d) jiné

.....

6) V jaké oblasti by byl pro Vaše oddělení Zdravotnický asistent největším přínosem?

- a) uspokojování základních potřeb nemocných
- b) edukační činnost
- c) komunikace s nemocným

7) Co by bylo podle Vás největší motivací pro nové absolventy zdravotnických škol?

PŘÍLOHA Č. 2: VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKU

Jako výzkumná technika byl použit dotazník, který obsahoval žádost o vyplnění a 7 otázek. Dotazník vyplnilo 49 respondentů z celkem 52 rozdaných.

Pro vyplnění dotazníku byly osloveny tyto instituce:

Nemocnice Havlíčkův Brod, příspěvková organizace

Sociální služby města Havlíčkův Brod

Psychiatrická nemocnice Havlíčkův Brod

Otázka č. 1:

Vnímáte spolupráci Zdravotnického asistenta a Všeobecné sestry jako pozitivní prvek pro zkvalitnění ošetrovatelské péče?

	Absolutní počet	Počet v %
Ano	49	100
Ne	0	0
Celkem	49	100

Otázka č. 2:

Všeobecné sestry jsou kategorií pracovníků, která by měla Zdravotnickým asistentům poskytovat odborný dohled. Seznamujete Všeobecné sestry na svém oddělení s kompetencemi Zdravotnických asistentů?

	Absolutní počet	Počet v %
Ano	20	41
Ne	29	59
Celkem	49	100

Otázka č. 3:

Ve které fázi ošetrovatelského procesu by vám byl Zdravotnický asistent nejvíce nápomocen?

	Absolutní počet	Počet v %
Zjišťování informací o nemocném	15	31
Stanovení ošetrovatelské diagnózy	0	0
Plánování ošetrovatelské péče	0	0
Realizace navržených opatření	25	51
Vyhodnocení efektu poskytnuté péče	9	18
Celkem	49	100

Otázka č. 4:

Vidíte nějaké problémy v zapojení Zdravotnického asistenta do ošetrovatelského procesu na Vašem oddělení?

	Absolutní počet	Počet v %
Ano	19	39
Ne	30	61
Celkem	49	100

Největší problém v zapojení Zdravotnického asistenta do ošetrovatelského procesu na oddělení vidí respondenti v tom, že Zdravotnický asistent musí pracovat pod odborným dohledem.

Otázka č. 5:

Které schopnosti se Vám zdají u nově přijímaných absolventů zdravotnických škol nedostačující?

	Absolutní počet	Počet v %
Schopnost přijímat odpovědnost za svoji práci	18	37
Schopnost komunikovat a kultivovaně diskutovat	19	39
Odborné znalosti a dovednosti	12	24
Jiné	0	0
Celkem	49	100

Otázka č. 6:

V jaké oblasti by byl pro Vaše oddělení Zdravotnický asistent největším přínosem?

	Absolutní počet	Počet v %
Uspokojování základních potřeb nemocných	20	41
Edukační činnost	8	16
Komunikace s nemocným	21	43
Celkem	49	100

Otázka č. 7:

Co by bylo podle Vás největší motivací pro nové absolventy zdravotnických škol?

Na tuto otevřenou otázku zněla jednoznačně odpověď, že největší motivací pro nové absolventy SZŠ by bylo zvýšení platu za jejich práci.

7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

ŠVP Studijního vzdělávacího programu oboru Zdravotnický asistent. Střední zdravotnická škola Havlíčkův Brod, platnost od šk. roku 2010/2011.

Atkinsonová, R. L. a spol. *Psychologie*. Victoria publishing, a.s., 1995. ISBN 80-85605-35-X.

Širůčková, M. a spol. *Organizace pedagogického procesu a měření efektivity odborného vzdělávání*. Mansio, v.o.s., 2011.

Robson, M. *Skupinové řešení problémů*. Victoria publishing, a.s., 1993. ISBN 80-85865-32-7.